

سد بزرگ «سربازی»

کاظم سعادت - دانشجوی زمین شناسی نفت - دانشگاه تهران

از جمله عواملی که باعث بروز تنش و جنگ سیاسی - نظامی می شود می توان به مناقشات مزی، رشد جمعیت، کمبود منابع طبیعی، خشکسالی، مهاجرت های دسته جمعی، خصومت های مذهبی، تنش های نژادی، و شرایط زیست محیطی اشاره کرد که می توان سیر دلایل جنگها را بطور کلی در طول تاریخ از جنگ های اقتصادی بسمت جنگ های فرهنگی دانست در قدیم این جنگها بیشتر ناشی از عوامل اقتصادی و منابع مادی بوده و در بین آنها بصورت محلی جنگ های نژادی، قومیتی و مذهبی نیز وجود داشته است ولی در گذر زمان و مخصوصا بعد از اسلام به جنگ های فرهنگی می رسیم که به کشورگشاییهای بزرگ انجامیده است. در دوران معاصر به جنگ های فرهنگی - اقتصادی میرسیم که کشورگشایی در آن بی معنی میباشد. و به گفته بزرگان می توان کشورهای موجود را همانند بادکنکهایی در داخل یک اتاق بعنوان دهکده جهانی تصور کرد که هر کدام از کشورها بدون اینکه از مرز جغرافیایی دیگری عبور کند تغییر اندازه می دهد پیشرفت و پسرفت می کند بدون اینکه جنگ ظاهری در کار باشد. و دیگر رشد و پیشرفت نیازی به کشورگشایی پیدا نمی کند. در اینجا می توان به عواملی چون تکنولوژی، فرهنگ، دموکراسی و نقش سیاست در روابط بین الملل بعنوان عوامل موثر در این نوع پیشرفت اشاره کرد.

در دنیای امروز برای جلوگیری از بروز جنگها عوامل دیگری اضافه شده اند که در جنگ های قدیمی دخالت نداشته است. دنیا امروز به سمتی حرکت می کند که جنگ های فیزیکی کاهش و از شدت و تلفات آن کاسته شده که این باعث خوشبختی است. اما مسایلی امروزه باید به آن دقت شود توجه به سیاست در دویخش داخلی و خارجی می باشد که در بخش داخلی آن باید به ایجاد یک پشتوانه مردمی همت گماشت که اصلی ترین مانع در مقابل تجاوزات می باشد و برای بدست آوردن این پشتوانه باید یک حکومت مردمی بر سر کار باشد.

برای درک نقش پشتوانه مردمی به وضعیت کشورهای تحت سلطه عراق و افغانستان می توان اشاره کرد که فاقد حکومت مردمی بوده اند و در بخش سیاست خارجی که نقش سیاست داخلی در آن مهم می باشد باید به قوانین بین الملل تن داد و همچنین برای دفاع فرهنگی باید دفاع از فرهنگ را به دست مردم سپرد نه حکومت.

اگر بخواهیم نگاهی به نحوه بروز جنگها در طول تاریخ داشته باشیم متوجه خواهیم شد که این جنگها، ابتدا جنگ های زمینی و سپس جنگ های دریایی که بعدا جنگ هوایی نیز به آن اضافه شد و حتی نقش اصلی از نیروی زمینی به نیروی دریایی و در نهایت به نیروی هوایی منتقل می شود. در مقابل جنگ های زمینی موانع زیادی موجود است چون سطح زمین دارای ناهمواری ها و ناملايمات زیادی است و در نتیجه، این جنگ تلفات شدید است. ولی در جنگ های دریایی و مخصوصا هوایی موانع خیلی کم است و برای کشور دارای آن تکنولوژی تلفات کاهش می یابد. در نهایت می توان به بمب هسته ای اشاره کرد که سه تا نیروی قبل را شدیدا تحت تاثیر قرار می دهد. زیرا استفاده از آن نیازی به سه تایی نیروی قبل ندارد و بیشتر از آن نیروها اثر می گذارد.

در اینجا برای مثال می توان به جنگهای امریکا با کشورهای ویتنام، افغانستان، عراق و ژاپن و جنگ عراق و کویت اشاره کرد. در جنگ ویتنام کشور امریکا در یک نبرد زمینی بعلت موانع زمینی شکست می خورد ولی در جنگ افغانستان مشاهده می شود که نقش نیروی هوایی بعنوان عامل اصلی است و در نهایت در جنگ عراق علاوه بر حمله هوایی عوامل سیاسی نقش مهمی در جنگ ایفا می کند. در جنگ کویت و عراق با توجه به اشغال چند ساعته کویت توسط عراق عوامل سیاسی بعنوان اصلیتین نقش باعث برگشت اوضاع به حالت عادی در کویت گردید و در نهایت در جنگ ژاپن و امریکا می بینیم که بمب اتمی چه فاجعه ای آفرید بدون اینکه عوامل نیروی زمینی یا هوایی یا دریایی در مقابل آن دفاعی صورت دهد. و مسله دیگر حساسیت جهان کنونی در برابر تولید سلاحهای هسته ای است که اهمیت آنرا نشان می دهد.

در کشور ایران آموزشهایی که برای سربازان نظام وظیفه انجام میشود در حد ۲ تا ۴ ماه اول خدمت صورت گرفته و در ادامه خدمت آموزشی صورت نمی گیرد و به نوعی به گذران وقت تبدیل شده است. حتی به جرات میتوان گفت که آموزش کادرها نیز در حد ابتدایی بوده و با توجه به اوضاع کنونی دنیا نمی توان برای دفاع از کشور روی این آموزشها حساب کرد.

به نظر می رسد که یکی از عوامل اصلی مشکلات موجود در جامعه امروز ایران ناشی از سیستم نظام وظیفه موجود باشد.

از مشکلات ناشی از نوع نظام وظیفه می توان به موارد ذیل اشاره کرد:

۱- مشکلات روانی: در خدمت سربازی جوانان در یک مرحله بحرانی از زندگی از محیط زندگی خارج شده و به پادگانهای خشک و بی روح روانه میشوند که اثرات جبران ناپذیری برای جوانان به وجود می آورد. جوانان برخلاف میل باطنی در این محلها حاضر میشوند و این عاملی است که باعث مشکلات فوق میشود. با این سیستم زندگی برای جوانان به دو بخش تقسیم کرده و روح و روان آنان را منقلب میسازد و حاصل بهداشت روان آنان را در زمان قبل از خدمت را از بین میبرد.

۲- عقب ماندگی جامعه: همانطور که قبلا ذکر شد زندگی جوانان و مخصوصا تحصیل کردگان به دو بخش قبل از سربازی و بعد از آن تقسیم میشود که باعث جدایی آنها از محیط علم و عمل میشود. اگر بخواهیم بین علم و صنعت ارتباطی برقرار کنیم باید بلافاصله بعد از محیط علمی وارد محیط عملی شد که متاسفانه با انجام خدمت سربازی یک فاصله ای ایجاد می شود. مسله دیگری که اینجا باید به آن اشاره کرد اینکه جوانان با این تصور که بعد از تحصیل مجبور به خدمت سربازی هستند زیاد مشتاق به انجام کارهای علمی کاربردی نمیشوند و به سمت پیشرفت علمی حرکت نمیکنند زیرا اعتقاد دارند که ارتباطی هم ایجاد کنند توسط خدمت سربازی از بین خواهد رفت.

۳- ازدواج و اشتغال: همچنین نظام وظیفه با سیستم موجود در ایران باعث کاهش ازدواج بصورت جدی شده است زیرا بعنوان مانع زمانی و اقتصادی در راه جوانان سد شده و علاوه بر میل باطنی جوانان باعث عدم توجه به مسله ازدواج میشود.

حذف خدمت سربازی به شیوه سنتی نقش مثبتی در اشتغالی ایفا میکند که از دو جنبه قابل توجه است اول اینکه رابطه علم و صنعت زیاد شده و جوانان بدون اینکه دغدغه وقفه زمانی داشته باشند همزمان با تحصیل به سمت صنعت پیش میروند که باعث اشتغالی برای افراد دیگر نیز میشود. به این ترتیب در هنگام تحصیل به فکر اشتغال و اشتغالی هستند. جنبه دوم اینکه با این کار در بخش نظامی نیاز به آموزش افراد بصورت حرفه ای پیدا میشود که اشتغالی ای ایجاد خواهد کرد.

راه حلی که به نظر میرسد این است که یک آموزش در مدت زمان کم و مفید برای عموم بطور پیوسته به اجرا درآید و زمان آن به خود افراد موکول بشود. و یا می توان آنها را بصورت تعهدی در مکانهایی که به آنان نیاز است بصورت تعهدی به خدمت واداشت همانند تعهدهایی که در قوه قضاییه و وزارت آموزش و پرورش انجام میشود.

به نظر میرسد که مصوبه اخیر مجلس نیز در این راستا بوده و با درک مشکل ساز بودن نظام وظیفه سنتی این طرح در مجلس مطرح گشته است. و کسانی که با آن مخالف بوده و مخصوصا دغدغه دفاع از کشور را دارند باید به این مسله توجه کنند که زمان دفاع سنتی گذشته است و باید به عوامل ایجاد تنش و دفاع حرفه ای در عمل توجه شود. با استفاده از پشوانه داخلی و خارجی میتوان تنشها را کاهش داد تا نیازی به دفاع نباشد و اگر هم دفاعی نیاز باشد با این سیستم نظام وظیفه سنتی نمیتوان از کشور دفاع کرد و باید بصورت حرفه ای استقلال کشور را حفظ کرد. برای ایجاد پشوانه داخلی باید دموکراسی در کشور حاکم شود و برای پشوانه خارجی به قوانین بین الملل احترام گذاشت که نقش پشوانه داخلی در سیاست بین الملل حائز اهمیت است .

در مورد ایراد دیگری که وارد شده است مبنی بر اینکه نباید بین تحصیل کرده و نکرده فرق گذاشت قابل ذکر است که اگر اینطور بینشی باشد ابتدا باید در مورد روحانیون که از خدمت معافند مطرح شود مسله بعد اینکه ما در کشور خودمان بخاطر پیشرفت به سرمایه داری رو آورده ایم و به آن اهمیت میدهم چون سود آن را به سود کشور میدانیم پس چطور حاضر نیستیم از تحصیل کردگان مملکت که میتوانند باعث پیشرفت کشور شوندو سود آن به افراد تحصیل نکرده نیز خواهد رسید حمایت کنیم .

و مسله آخر اینکه دانشگاه سنگری بس بزرگتر است و محصلین چند برابر خدمت سربازی در این سنگرند در تایید این مسایل قابل ذکر است که در کشور ترکیه برای سربازان دیپلمو زیر دیپلم دو سال و برای لیسانس یک سال و برای فوق لیسانس شش ماه خدمت قرار داده شده است. همچنین در کشور آمریکا سربازی بصورت حرفه ای است و جوانان داوطلبانه و در قبال دریافت حقوق به سربازی اعزام میشوند.